

## CAUZELE ȘI CONDIȚIILE CARE CONTRIBUIE LA COMITEREA INFRAȚIUNII DE VANDALISM

Sofia PILAT,  
doctor în drept, conferențiar universitar  
al Catedrei „Procedură penală, criminalistică  
și securitate informațională” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

### Rezumat

*Problema respectării și ocrotirii valorilor culturale și a normelor morale la etapa actuală a devenit tot mai stringentă pentru toate statele civilizate, printre acestea se numără și Republica Moldova. Nu există și nici nu a existat vreodată o colectivitate umană care să nu fi promovat anumite valori culturale și morale. Educația moral-culturală constituie o dimensiune deosebit de importantă a personalității umane într-o societate democratică, întrucât progresul economic și spiritual depinde de gradul de angajare a fiecăruia în efortul comun de creștere a calității vieții.*

*Însă, trebuie să recunoaștem, pe bună dreptate că, deși valorile culturale și normele morale sunt promovate la un nivel destul de înalt în societatea contemporană, în ultimele decenii se constată o creștere alarmantă a ratei de încălcare a acestora, privită ca o formă de manifestare a comportamentului uman distructiv.*

*Așadar, manifestările sociale distructive au fost catalogate de reprezentanții statului sau de anumite categorii sociale, profesionale sau etnice care și-au văzut interesele lezate sau bunurile distruse drept acte de vandalism.*

*Cuvinte-cheie: vandalism, vandalizare, distrugere, deteriorare, cauze, condiții, factori, circumstanțe, comportament distructiv, autoafirmare.*

### Summary

*The issue of respecting and protecting cultural values and moral norms at the present stage has become more and more pressing for all civilized states, among them the Republic of Moldova. There is not and never has been a human community that has not promoted certain cultural and moral values. Moral and cultural education is a particularly important dimension of the human personality in a democratic society, as economic and spiritual progress depends on the degree of commitment of each in the common effort to increase the quality of life*

*However, we must rightly admit that, although cultural values and moral norms are promoted at a fairly high level in contemporary society, in recent decades there has been an alarming increase in the rate of their violation, seen as a form of manifestation of destructive human behavior.*

*Therefore, the destructive social manifestations were categorized by the representatives of the state or by certain social, professional or ethnic categories that saw their damaged interests or the destroyed goods as acts of vandalism.*

*Keywords: vandalism, destruction, damage, causes, conditions, factors,*

*circumstances, destructive behavior, self-affirmation.*

În pofida faptului că vandalismul are adânci rădăcini istorice, odată cu dezvoltarea civilizației, însoțită de evoluția procesului de urbanizare, această faptă penală a devenit tot mai răspândită. Acest lucru se datorează creșterii ponderii infrastructurii transporturilor (aparitia noilor unități de transport public, feroviar etc.), infrastructurii culturale și a cultelor care cuprinde un număr impunător de bunuri ce comportă o valoare istorică, culturală sau religioasă; distanțării relațiilor dintre membrii grupului social; formalizării raporturilor sociale și ca rezultat pierderea controlului social informal asupra membrilor colectivității etc. Toți acești factori favorizează nemijlocit comiterea actelor de vandalism, care afectează valorile istorice, culturale și religioase ocrotite de stat.

Un rol deosebit de important în combaterea actelor de vandalism îl are identificarea cauzelor și condițiilor care contribuie la comiterea acestei infracțiuni.

Abordarea cauzelor de săvârșire a infracțiunii presupune relevarea în măsura posibilităților a întregului ansamblu de circumstanțe externe și interne care au un anumit impact asupra fenomenului antisocial [3, p. 165].

Așadar, cauzele criminalității sunt niște fenomene și procese sociale care generează și mențin existența criminalității sau provoacă creșterea ori descreșterea ei [4, p. 26].

De asemenea, pe lângă cauzele de comitere a infracțiunilor, există și un șir larg de condiții (circumstanțe, împrejurări), care la rândul său favorizează săvârșirea faptelor infracționale, inclusiv și a infracțiunii de vandalism.

Unul dintre renumiții istorici americani preocupați de identificarea și cercetarea ansamblului de cauze și condiții care contribuie la comiterea vandalismului este Stephen Frand Cohen. Conform studiului realizat de către Cohen, vandalismul se împarte în șase tipuri, clasificarea ce reiese din prezența motivelor distructive la comiterea actelor de vandalism, și anume:

- *Vandalismul ca o modalitate de a dobândi ceva* – Motivul de bază al distrugerii fiind obținerea unui profit material. Tipul respectiv al vandalismului, în esență, constituie o varietate a furtului. Un exemplu elocvent în acest sens este vandalizarea obiectelor ce conțin metale prețioase în scopul dobândirii unui profit material prin comercializarea ulterioară a acestora.

- *Vandalismul tactic* – Distrugerea sau deteriorarea este privită ca un mijloc de atingere a altor obiective, de exemplu stoparea a scăderii prețurilor la anumite categorii de mărfuri prin nimicirea lor.

- *Vandalismul ideologic* – Acest tip de vandalism are tangențe cu vandalismul tactic. Vandalismul ideologic apare atunci când făptuitorul urmărește scopuri politice sau sociale. Obiectul distrugerii având o semnificație

simbolică pronunțată. El poate denota puterea în stat, diferite grupuri etnice, culturale, religioase etc.

- *Vandalismul privit ca o modalitate de răzbunare* – Distrugerea sau deteriorarea bunurilor are loc ca răspuns la resentiment sau insultă. Specificul acestui tip de vandalism constă în distrugerea anonimă și eşalonată în timp. Resentimentul poate fi unul imaginar, dar obiectul distrugerii, doar indirect sau simbolic, asociat cu sursa primară de ostilitate. Forma respectivă de răzbunare este atractivă din punct de vedere emoțional, ea oferă posibilitatea făptuitorului de a se răzbuna evitând confruntarea personală.

- *Vandalismul privit ca un joc* – Reprezintă o varietate a vandalismului specifică copiilor și adolescenților. Distrugerea sau deteriorarea este privită ca o modalitate de autoafirmare a făptuitorului în grupul de semeni, prin demonstrarea forței, curajului etc. într-o manieră competitivă.

- *Vandalismul vicios* – Reprezintă prin sine actele de vandalism comise sub influența sentimentului de ură, antipatie, invidie, ostilitate față de membrii grupului social și drept urmare survenirea sentimentului de plăcere în urma comiterii acestora [1, p. 45].

Pe lângă tipurile de vandalism enumerate anterior, o clasificare a cazurilor ce contribuie la comiterea acestor acte ilicite este realizată de către psihologul social britanic Victor David Kanter [5, p. 98-104]. Acesta enumeră următoarele cauze de comitere a vandalismului și anume:

- *Furia* – acțiunile distructive ale făptuitorului sunt explicate prin sentimentele de frustrare, îngrijorare pe care o simte acesta față de neputința sa de a obține ceva, iar comiterea actelor de vandalism poate fi privită de către făptuitor ca o modalitate de luptă cu stresul.

- *Plictiseala* – Deseori comiterea actelor de vandalism, îndeosebi în rândurile adolescenților, este condiționată de dorința de a se distra. Însăși plictiseala propriu-zisă nu constituie un motiv, dar după cum menționează unii autori starea de plictiseală constituie acel fundal psihologic pe baza căruia se produc acțiuni ilicite săvârșite de către tineri. Motivul acestora constituind căutarea de noi impresii, senzații tari, emoții, retrăiri din comiterea unor acțiuni interzise. Un rol deosebit de important în formarea unui astfel de comportament îl joacă subcultura și crearea de stereotipuri greșite printre rândurile adolescenților [6, p. 42-47].

- *Studiul* – La fel, este o cauză care poate influența asupra comportamentului ilicit, în acest caz scopul distrugerii este cunoașterea. Prin urmare, cauza distrugerilor comise în special de către minori este curiozitatea sau dorința de a înțelege cum funcționează sistemul. Distrugerea sau deteriorarea este privită ca un procedeu de testare a limitelor la ceea ce este acceptabil și un mod de verificare a temeiniciei normelor sociale existente și a autorității adulților.

- *Experiența estetică* – Admirând procesul de distrugere care este în-

soțit de zgomote specifice, vandalul primește satisfacția estetică.

- *Cercetarea existențială* – Analizând acest motiv, Kanter menționează că comiterea actelor de vandalism constituie un mijloc de autoafirmare, evidențiere în mulțime, explorare a posibilității de influență asupra membrilor grupului social etc. Unul dintre cele mai vechi exemple în acest sens ar fi actul de vandalism comis de Herostrat, un piroman grec din sec. al IV-lea î.Hr., care a încercat să devină celebru prin distrugerea Templului zeiței Artemis din Efes, una dintre cele Șapte Minuni ale Lumii Antice. După cum menționează criticii în domeniul artei, comiterea actelor de vandalism asupra obiectelor de artă, este nu altceva decât satisfacerea „moftului” de a focusa atenția publicului asupra sa [2, p. 54-56]. De regulă, distrugătorii de acest gen, nu întreprind nici o acțiune de sustragere de la ispășirea pedepsei pentru cele comise, ci din contra încearcă să demonstreze publicului actul de vandalism. În modul respectiv a procedat pictorul rus Alexander Brener, care, aflându-se în Muzeul de Artă Contemporană din orașul Amsterdam, a pulverizat cu vopsea de culoarea verde semnul dolarului pe renumitul tablou a lui Kazimir Malevich „*Suprematism. 1921-1927*”. Fiind ulterior reținut, Brener și-a explicat fapta comisă menționând: „Sunt un terorist „cultural” și prin actul comis am dorit să atrag atenția societății asupra poziției pictorilor în lume și a mea personală” [7, p. 21-25].

La fel, în contextul progresului tehnic, unul dintre factorii actuali care determină săvârșirea infracțiunii de vandalism constituie producția video, așa-numita industrie video, specializată în producerea atât a filmelor, cât și a diverselor jocuri moderne pentru gadget-uri, scopul cărora în mare majoritate constă în distrugerea diferitor obiecte. Astfel, jocul poate conține simple simulatoare de lovire sau coliziune, precum și sarcini intelectuale care constau spre exemplu în subminarea unei instalații de inginerie complexă.

Însuși jocul în sine nu constituie o abatere, dar el creează baza pentru dezvoltarea comportamentului deviant, formând jucătorilor anumite aptitudini, și cel mai important, o convingere lăuntrică în admisibilitatea și capacitatea transpunerii acțiunilor realizate în joc față de obiectele din lumea reală. Astfel, prin intermediul unui joc virtual apare obiceiul de a învinge plictiseala prin distrugere.

Alt factor care favorizează comportamentul distructiv îl constituie răspândirea unei tendințe actuale printre rândurile tinerilor de a organiza în grup *flashmob-uri* a căror esență constă în comiterea simultană a actelor de vandalism din diferite locații.

La fel, pasiunea tinerilor pentru crearea de *selfie-uri*, persistența unei competiții în originalitatea acestora, îi determină deseori pe aceștia să vandalizeze obiectele de fundal ale „autoportretului mobil”. Însăși crearea propriu-zisă de *selfie-uri* deja prezintă o reflectare a dorinței de autoafirmare și autopromovare într-o comunitate socială, liberă exprimare a emoțiilor și

experiențelor, care, la rândul său, este foarte apropiată din punct de vedere al motivației cu motivele de comitere a vandalismului.

Așadar, drept urmare a studiului realizat în materia cauzelor și condițiilor care contribuie la comiterea infracțiunii de vandalism, conchidem că în conștiința publică vandalismul deseori apare ca un comportament deviant și lipsit de rațiune, distructiv și fără un anumit scop, iar identificarea cauzelor și condițiilor de comiterea actelor de vandalism în ultima perioadă, când multitudinea și diversitatea acestora evoluează pe măsura dezvoltării continue a societății, a devenit unul dintre principalele obiective pentru numeroasele cercetări sociologice.

### **Referințe bibliografice**

1. Cohen S. *Destruction of Property: Motives and Meanings*. London: The Architectural Press, 1973. 678 p.
2. Cordess C., Turcan M. Art Vandalism. In: *British Journal of Criminology*, 1993. Vol. 33. No. 1. p. 54-56.
3. Gladchi Gh. *Criminologie generală*. Chișinău: Museum, 2001. 312 p.
4. Larii Iu. *Criminologie*. Vol. I. Chișinău: Tipogr. „Elena V.I.”, 2004. 152 p.
5. Kanter D. *Vandalism: Overview and Prospect*. *Vandalism: Behavior and Motivation*. Amsterdam: Hoth-Holland, 1983. 346 p.
6. Борисов Ю. Механизм „гедонистического риска” и его роль в отклоняющемся поведении молодежи. În: *Мир психологии и психология в мире*, 1995. № 3. p. 42-47.
7. Меликьянц Г. Теракт против картины с применением химического оружия. În: *Известия*, 1997. № 2. p. 21-25.